

ÉLIÁŠ DOMINIKA

TOLERANCIA-KÖNYVEK AZ OLVASÁSÓRÁN (3. RÉSZ)

A LENKA ÉS A PALKÓ KÖNYVEK FELDOLGOZÁSA

A Tolerancia-sorozat feldolgozására készített foglalkozásterveim közül a második foglalkozáson egy ikerkönyvpárral foglalkozunk: Szegedi Katalin *Lenka* (Szegedi, 2010) és *Palkó* (Szegedi, 2013) művével. Az ikerkönyv egy élethelyzetet tematizál két különböző szemszögből, esetünkben két kisiskolás korú gyermek közösségből való kilógását, másságát mutatja be: Lenkát a ducisága miatt, Palkót a véznasága miatt utasítják el a társai. Mindkét mesekönyv illusztrátora maga az író. A *Lenka* című mesekönyvben a piros és fekete szín, míg a *Palkó* című meseregényben a meleg sárga színek dominálnak. A könyv egyik érdekessége, hogy az oldalszámok mindig az illusztrációkban lapulnak valahol, például dobókockaként, házzámként vagy egy matekdolgozat eredményeként. Mindkét történet önállóan is olvasható, azonban izgalmas lehet, ha párhuzamba állítjuk a két történetet. Az óra céljává a tolerancia, elfogadás és az empátia fejlesztését tűztük ki.

RÁHANGOLÓDÁS

A témára való ráhangolódást egy ön- és társismereti feladattal kezdjük. A gyakorlat célja elsősorban, hogy képet kapjunk önmagunkról, másodsorban pedig az osztálytársunkról. Mindenki egyéni munkaformában dolgozik. A gyerekek egy papírlapra körülrajzolják a tenyerüket. Az utasításaink alapján a tanulónak jellemző tulajdonságokat kell magukról írniuk, úgy, hogy minden ujja csak egy tulajdonság kerülhet. Mivel maximum 5 tulajdonságot tud a gyermek a kézlenyomatára írni, ezért azokat a jellemzőket írják bele, ami szerintük a legfontosabb tudni róluk. Hangsúlyozzuk a gyerekeknek, hogy ne csak külső tulajdonságok kerüljenek a papírra, hanem olyanok is, amit nem látunk, de jellemzi őket. Miután a gyerekek készen vannak, összeszedjük a papírlapokat. Véletlenszerű sorrendben felolvassuk őket, és a többieknek ki kell találniuk, hogy kirol van szó.

JELENTÉSTEREMTÉS

Olvásás előtt nyomozó jóslásba kezdünk. Ez a technika, mint a neve is mutatja, két tanulási eljárás összevonásával jött létre. Mindkét meseregényből egy-egy idézetet ragadunk ki, ami segítségével a gyerekek megfogalmazzák az elvárásait, ötleteiket a szöveggel kapcsolatban. A tanulók az idézet alapján elképzelik, megjósolják, ki, kinek, hol és mikor, miért mondhatta ezt. Az ötleteket az idézetek köré írjuk. Felírjuk a táblára a következő idézeteket:

„– *Beállhatok? – ágoskodott a kerítésbekapaszkodva, de abban a pillanatban meg is bánta a kérdést*” (Szegedi, 2017,11).

„– *Láttam, hogy egy csomó gyerek nevetgél, amikor mondtál valamit*” (Szegedi, 2017, 26). Meghallgatjuk a tanulók ötleteit, akik a táblára felírják válaszaikat. Az ötletek az óra végéig fennmaradnak a táblán.

A gyerekek először *Lenka*, majd *Palkó* történetével ismerkednek meg. A szövegrészleteket a rádiózós olvasás technikája segítségével olvassák el. Ez az olvasási gyakorlat figyelemfelkeltő, de fegyelmezi is a tanulókat, ugyanis a folyamatosan olvasó tanulók (a mi esetünkben az egész osztály) a megadott jelzésünkre (amit előre megbeszélünk, például tapsolunk, dobbantunk) egy fokozattal halkabban olvasnak, egy újabb jelzésre tovább halkítják az olvasásukat. Ha jelzésünk megváltozik, erősíteni kell a hangerőt. Az olvasás befejezése után tisztázzuk azokat a szavakat, amiket a tanulók nem értettek.

Ezután visszatérünk a nyomozó jóslás feladathoz, ellenőrizzük a jóslatainkat, és összehasonlítjuk azokat az olvasmányok tényleges eseményeivel.

Ezt követően elkezdjük a szövegek összehasonlító elemzését. A cselekményt először frontálisan, szóban összegezzük a gyerekekkel. Ezután egy grafikai szervezővel, mesetáblázat segítségével mélyítjük el a jelentésteremtést, amely a jelentésrétegek feltárására, az azonos vagy különböző vonások több szempont alapján történő megértésére szolgál. A gyerekek párbán összegyűjtik a két mű helyszínét, eseményeit, az azok által kiváltott érzelmeket. Mikor elkészülnek a munkával, megbeszéljük a leírtakat.

MŰ	HELYSZÍN	TÖRTÉNÉS	REAKCIÓ, ÉRZÉS
Lenka			
Palkó			
Lenka			
Palkó			
Lenka			
Palkó			

A jelentésteremtés következő szakaszában drámapedagógiai játékokkal fejlesztjük a gyermekek empátiáját és toleranciáját. Az osztály tanulói Lenka és Palkó helyzetébe próbálják képzelni magukat. A forró szék megfelelő tanulási eljárás erre. A gyerekek körbeülnek a szőnyegen. Kiválasztunk egy Lenkát, akitől kérdezni lehet, hogy érezte magát, mikor kirekesztették őt a kortársai. Lenka a kör közepén ül és várja a kérdéseket, amit az osztálytársai tesznek fel neki. A nagyobb beleélés érdekében Lenkára egy piros kabátkát teszünk, ezzel különböztetve meg őt a társaitól. Mindig Lenka választja ki a jelentkezők közül, hogy ki teheti fel neki a kérdést. Ugyanezt eljuttatjuk Palkó szerepével is. Kiválasztunk egy gyermeket, akire egy szemüveget teszünk, ami Palkót jelképezi.

A drámapedagógiai játék után egy kreatív írásos gyakorlat veszi kezdetét: az SMS-ezés. Az SMS tanulási eljárással a szereplők gondolatait fogalmazzuk meg. Az SMS megírásával megerősítjük Lenka és Palkó barátságát. A tanulók a padban ülnek. A gyerekek egy kalapból teli- vagy félhold formát húznak ki. A telihold Lenkára utal, a szövegben ugyanis ez szerepel: „egy szép május éjjelen, éppen teliholdkor született Lenka” (Szegedi, 2010, 3). A teliholdat kihúzó Lenka nevében írnak Palkónak. A félhold Palkót jelképezi („Egy hűvös októberi estén, fogyó holdnál született Palkó” – Szegedi, 2013, 3), így a félholdat húzó Palkó nevében ír SMS-t Lenkának. Az SMS-ben arról írnak, hogyan érezték magukat a parkban, mikor először együtt játszottak. Mikor a gyermekek elkészültek, meghallgatjuk a válaszaikat.

REFLEKTÁLÁS

A reflektálás során az emberek közötti különbségek és azonosságok tudatosítását, a saját „másságunk” vállalását próbáljuk erősíteni. A játék neve: Elvegyülni és kiválni. A gyerekek szimpátiapárokba rendeződnek, majd szembeülnek egymással. Minden párnak 3-5 perc ideje van arra, hogy összegyűjtse, milyen tulajdonságukban azonosak, miben eltérőek egymástól (pl. mindketten fiúk, szőkék, szeretik a focit; én magas vagyok, te alacsony; én verekedős vagyok, te nem, stb.). A megadott idő elteltét tapssal jelezzük, ekkor mindenki párt cserél; az új párral folytatódik a gyakorlat. Miután letelt a gyakorlat ideje, meghallgatjuk a gyerekeket a tapasztalataikról.

A tanulók házi feladatot is kaphatnak, ami szintén az empátia és tolerancia kialakulását segíti. A mesetáblázatban gyűjtött információk segítségével a gyerekeknek lapbook-ot (lapok összehajtásával létrehozott, rajzokat, információkat, érdekességeket, tartalmazó, akár 3D-s „könyvet”) alkothatnak Lenka vagy Palkó történetéből. Lenka vagy Palkó lapbookján megjelennek azok a személyek, akikkel nap mint nap találkoznak, leírják, milyen a kapcsolatuk velük. A lapbookban szerepeljen Lenka és Palkó hobbjai, kedvenc időtöltése, a számukra fontos dolgok. Ebbe a lapbookba olyan dolgok is bekerülhetnek, amik nem voltak leírva a mesében, de ki tudjuk következtetni, hogy érvényes a szereplőre. A házi feladatot a következő óráig kell elkészíteni.

Az óra lezárásaként a gyermekekkel körbeállunk. Egy labdát adunk körbe, csak az beszélhet, akinél a labda van. A gyerekektől azt szeretnénk megtudni, hogy tetszett neki az óra, melyik feladatot élvezték a legjobban, volt-e olyan feladat, ami nem nyerte el a tetszésüket (indoklást is kérünk).

Az írás bírálati folyamaton ment keresztül.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Szegedi Katalin (2010): *Lenka*. Csimota könyvkiadó. ISBN: 9639768352
- Szegedi Katalin (2013): *Palkó*. Csimota könyvkiadó. ISBN: 9639768611

